

UTDRAG FRA:

Russiske Aktstykker

FRA DET 17DE ÅRHUNDREDE TIL
FINNMARKS OG KOLAHALVØENS HISTORIE

AV OLAF BROCH OG CHR. S. STANG

OSLO

I KOMMISSJON HOS H. ASCHEHOUG & CO (W. NYGAARD)

1961

II. Fortegnelse over lappebyer, opplysninger om deres skatteforhold, innbyggertall og avstand fra Kola Borg og fra Vardø(1624)

II

OVERSETTELSE

Fortegnelse over lappebyer¹, over hva som fra hver lappeby ble tatt i skatt hver for seg til tsaren og kongen, og hvor mange lapper der er i hver lappeby og hvor langt hver lappeby er fra Kola Borg og fra Vardø (Vargav).

Fra Kola Borg og fra Kolabukten til venstre langs havet i retning av Vardø er det landverts til første lappeby, Mototsk, også kalt Kitovsk, 80 verst, og sjøverts til denne lappebyen over Kolabukten og over havet 120 verst.

Og denne lappebyen hører til Kontsjansklappene 2, også kalt Øvrelandet.

Og til Vardø fra denne lappebyen er det 460 verst. Og i denne lappebyen bor døpte lapper av russisk tro, 6 personer.

Og disse lappene betalte fra alders tid inntil år 89³ tsarskatt til Kola Borg av sine herligheter⁴ sammen med Kontsjansk-, ikke med Ter-lappene, 5 rubler, 14 altyn, 4 dengi for året.⁵

Og av lappene fra samme lappeby tok inntil år 99 danske skatteoppkrevere skatt til kongen av de samme herligheter: 1 rubel, 14 altyn, 4 dengi for året.

Og fra år 99 til år 110 tok den danske konges skatteoppkrevere skatt av disse lappene til den danske konge, 10 alt. pr. hode. Og i år 89 under salig hensovne herre og tsar og storfyrste over alle russere Ivan Vasiljevic ble disse Mototsklapper avgitt til Petsjengaklostret i bønders sted. Og fra den tid, år 89, inntil år 110 og fra år 110 til 120 betalte disse Mototsklapper ikke skatt til tsaren. Og de bor bortenfor Petsjenga Kloster. Og i år 120 tok vojevoden Mikita Vorobij av disse Mototsklapper skatter til tsaren: 4 rbl., 11 alt., 4 dng., og fra år 120 til år 132 har Petsjengaklosterets munker betalt 4 rbl., 11 alt., 4 drng. pr. år for disse Mototsklapper. Og fra år 110 sluttet høvedsmennene i Vardø med å slippe tsarens skatteoppkrevere frem til Kontsjansklappene, til Vardø og bortenfor Vardø, for å ta skatt av lapper som har dansk tro, slik som det hadde vært tidligere, fra alders tid. Og fra samme år 110 har vojevodene i Kola på samme måte ikke gitt den danske konges skatteoppkrevere adgang til tsarens lappebyer for å samle skatt fra de døpte lapper til danskekongen, og nevnte Mototsk-

lapper har da fra år 110 til år 132 heller ikke betalt skatt til den danske konge. Og man oppkrever heller ikke kongsskatten av dem til fordel for tsaren. Og fra denne lappebyen Mototsk til venstre for Vardø-veien ligger i Kontsjansklappmarken - også kalt Øvrelandet - lappebyen Notozersk. Fra Mototsk lappeby til nevnte lappeby Notozersk er det 100 verst. Og fra Kola borg til denne lappebyen Notozersk oppover langs elven Tuloma er det 110 verst. Og til Vardø fra nevnte lappeby Notozersk er det 520 verst. Og i denne lappebyen bor dømte lapper av russisk tro, 14 stykker. Og disse lapper har fra alders tid inntil år 110 betalt tsarskatt til Kola Borg og fra år 110 til år 132 har de sammen med Kontsjansklappene, men ikke med Ter-lappene av sine herligheter betalt 5 rbl., 22 alt., 2dng. for året. Og av disse samme lapper tok også de danske skatteoppkrevere skatt til kongen av deres herligheter, 2 rbl., 29 alt., 2dng. om året, fra alders tid inntil år 99. Men fra år 99 til år 110 tok skatteoppkreverne en skatt til kongen av disse samme lapper på 10 alt. pr. hode, og ikke (skatt) av herlighetene. Og denne kongsskatt ble fra år 110 til år 120 oppkrevd av disse lapper som skatt til tsaren, med 10 alt. pr. hode. Og en avskrift er blitt søkt frem av et brev fra hans majestet tsaren og storfyrsten over alle russere Michail Fjodorovic, med påtegning av sekretær Ondrej Ivanov fra året 121. Og i tsarbrevet var det skrevet til Vassilij Zemcuznikov, at i år 120 hadde Michajlo Vekentjev latt den danske konges skatteoppkrever slippe frem for å samle skatt til kongen fra Terlappene, men for fremtiden, skulle det være ham, Vasilij, forbudt å slippe de danske skatteoppkrevere frem til Terlappene for å samle skatt til danskekongen, fordi de var sluttet med å slippe tsarens skatteoppkrevere frem til Kontsjansklappene. Og handelsmenn hadde under forhør sagt at året forut, i 120, var fra Vardø kommet den danske konges mann, vesterlendingen Pjotr Chrestinov (Peder Christensen ?) og han hadde sagt til Michajlo Vekentjev om han ville la ham få adgang til å samle skatt til kongen fra Terlappene. Og, sa han, deres høvedsmann i Vardø ville gi tsarens skatteoppkrevere adgang til å reise til Varanger lappeby og til Kontsjansklappene bortenfor Vardø for å samle skatt til tsaren av deres lapper av dansk tro som tidligere, slik som det har vært fra alders tid. Og Michajlo Vekentjev lot i året 120 vesterlendingen Pjotr Chrestinov dra til Terlappene for å samle skatt til den danske konge, og vesterlendingen Pjotr Chrestinov samlet skatt til kongen fra Terlappene og fra de dømte Kontsjansklappene for året 120. Og Michajlo Vekentjev sendte så samme år, 120, Kolakjøpmannen Mikiforko

Kolmakov til Vardø for for ham å samle skatt til tsaren fra Kontsjansklappene, fra de udøpte lapper i Varanger lappeby og hinsides Vardø, som tidligere, slik som det hadde vært fra alders tid. Men høvedsmannen i Vardø slapp ikke denne Mikiforko frem til Kontsjansklappene for å samle skatt til tsaren fra de udøpte lapper, og i skatteanslaget for året 120 ble den nevnte skatt til kongen fra Terlappene og fra lappebyene i Kontsjansklappmarken ikke oppført til innkrevelse for tsaren. Men fra år 121 til år 132 har man oppkrevet denne kongens skatt med 10 altyn pr. hode fra disse Notozersklappene til fordel for tsaren, og fra denne samme lappeby, av disse Notozerklapper, oppkreves 1 reinskinn pr. hode.

Og fra lappebyen Mototsk og Kitovsk på veien i retning av Vardø til elven Petsjenga, hvor det gamle Petsjenga Kloster var, er det 50 verst og sjøverts det samme. I nevnte gamle Petsjenga Kloster bor Petsjengamunkene for å drive fiske. Og dette Petsjenga Kloster er 130 verst fra Kola Borg. Og hva Petsjengaklostrets munker fisker av rød fisk, laks, fører de til Kola Borg og leverer det til hollandske havnefolk. Og fra dette gamle Petsjenga Kloster er det til Petsjenga lappeby, hvor Petsjengalappene bor, til venstre for Vardø-veien, opp langs elven Petsjenga 15 verst. Og fra Kola Borg til denne lappebyen er det 130 verst.

Men fra Petsjengaklostret og fra Petsjenga lappeby til Vardø er det 370 verst, og i denne lappebyen bor de dømte Petsjengalapper, av russisk tro, 20 mennesker, og disse Petsjengalapper ble under salig hensovne herre, tsar og storfyrste over alle russere, Ivan Vasiljevic, gitt til Petsjenga Kloster i bønders sted; de betaler ikke tsarskatt til Kola Borg. Og av disse samme Petsjengalapper oppebar den danske konges skatteoppkrevere fra alders tid inntil år 99 en skatt til kongen på 1 alt. pr. hode, og fra år 99 til år 110 tok dansk kongens skatteoppkrevere en skatt til kongen på 10 alt. pr. hode. Men fra år 110 og inntil år 132 har dansk kongens skatteoppkrevere av disse Petsjengalapper, 20 mennesker, tatt en skatt til kongen på 20 alt. pr. hode. Og fra Petsjengaelven og fra gamle Petsjenga Kloster på Vardøveiens venstre side, i den samme Kontsjansklappmark (også kalt Øvrelandet), i retning mot den svenske grense, til lappebyen Sonjalsk er det 100 verst. Og fra Kola Borg til denne lappebyen Sonjalsk langs veien til Notozersk er det 170 verst. Og til Vardø er det fra denne lappeby 500 verst. Og mellom lappebyene Notozersk og Sonjalsk er det 60 verst, og i denne lappebyen Sonjalsk bor dømte lapper av russisk tro, 14 mennesker. Og disse lapper har fra alders tid inntil år 132 betalt tsaren skatt av sine

herligheter, 3 rbl., 30 alt. pr. år. Og de betaler videre en tribut på 13 alt., 2 dng. og videre hver en mår og 4 reinskinn. Og hvis de ikke har 4 reinskinn, så betaler de i penger 4 grivna for hvert skinn. Og av disse samme lapper tok de danske skatteoppkrevere fra alders tid inntil år 99 skatt til kongen på herlighetene: 2 rbl., 3 alt., 4 dng. for året. Men fra år 99 til 110 tok de danske skatteoppkrevere en skatt til kongen av disse lapper på 10 alt. pr. hode, men ikke av herlighetene. Og denne kongens skatt oppkrevet man fra år 110 til år 120 til tsaren med 10 alt. pr. hode, men i året 120 tok dansk kongens skatteoppkrever Pjotr Krestinov denne skatt på 10 alt. pr. hode av Sonjalsk-lappene, men fra år 121 inntil år 132 oppkreves denne kongsskatt fra Sonjalsk-lappene til fordel for tsaren, 10 alt. og 1 reinskinn pr. hode.

Og fra Gamle Petsjenga Kloster og fra Petsjenga lappeby til Pasvik-elven (Paz reka) er det landverts og sjøverts 70 verst, og fra Kola Borg til denne Pasvik lappeby er det 200 verst.

Og til Vardø fra denne Pasvik lappeby er det 300 verst. Og denne lappebyen Pasvik hører til Kontsjansklappmarken, også kalt Øvrelandet. Og denne Pasvikelven eier Petsjengaklostrets munker halvdel av, og den annen halvdel eier Pasviklappene. Og ved Pasvikelven ligger de hellige martyrer Boris og Glebs kirke tilhørende Petsjengaklostret, oppført av klostrets grunnlegger Trifon. Og av lapper er det i denne lappebyen 10 personer, av russisk tro. Og disse Pasviklapper har betalt tsarskatt til Kola Borg fra alders tid til år 132 sammen med Kontsjansklappene, men ikke med Terlappene: 1 rbl., 23 alt. om året. Og likeledes oppkreves hos dem en tribut i penger, 13 alt., 2 dng. og 2 rødrever, og hvis de ikke har rever, tar man for disse revene 26 alt., 4 dng., og ennvidere tar man av dem et reinskinn. Og har de ikke skinn, oppkrever man for et reinskinn 13 alt., 2 dng. Og av disse samme lapper tok fra alders tid inntil år 99 danske skatteoppkrevere skatt til kongen, likeledes av herlighetene: 10 alt. pr. år av lappebyen. Men fra år 99 til år 110 tok danske skatteoppkrevere en skatt til kongen av disse lapper på 10 alt. pr. hode, og ikke av herlighetene. Men fra år 110 til år 120 oppkrevde man til tsaren likeledes 10 alt. pr. hode. Men i skatteanslaget for år 120 er denne kongsskatt på 10 alt. pr. hode ikke oppført til innkrevelse for tsaren. Men i år 120 tok dansk kongens skatteoppkrever, etter hva der opplyses, denne kongsskatt på 10 alt. pr. hode. Men fra år 121 og til 132 er denne kongens skatt blitt oppkrevet til fordel for tsaren med 15 alt. pr. hode. Men de danske skatteoppkrevere

har fra år 110 til år 132 av nevnte Pasviklapper tatt 20 alt. pr. hode om året.

Og mellom Pasvikelven og Neiden (Njavidema) er den lille elven Vorjama⁶. Og denne lille elven er i Petsjengaklostrets munkers besittelse, de fisker rød fisk, laks.

Fra Pasvikelven og fra lappebyen Pasvik i retning av Vardø, i den samme Kontsjansklappmark, også kalt Øvrelandet, er det til Neidenelven og til Neiden lappeby landverts og sjøverts 70 verst. Og denne Neidenelven tilhører Neidenlappene for 3 fjerdedelers vedkommende, og en fjerdedel av elven tilhører Petsjengaklostrets munk, de fisker rød fisk, laks, der. Og lappene i denne lappebyen er døpte, av russisk tro, 10 personer; og det er de siste døpte lapper på veien til Vardø, og denne lappebyen Neiden er 270 verst fra Kola Borg. Og fra denne lappebyen Neiden til Vardø er det landverts 230 verst. Og disse lapper har betalt tsarskatt av sine herligheter til Kola Borg fra alders tid til år 132 sammen med Kontsjanskikke med Ter-lappene: 1 rbl., 18 alt., 4 dgn. pr.. år; og videre oppkreves av dem en tribut av 3 speciedaler og 1 reinskinn.

Og av disse samme lapper tok den danske konges skatteoppkrevere en skatt til kongen fra alders tid til år 99 likeledes av deres herligheter: 13 alt., 2 dng. for året. Men fra år 99 til år 110 tok den danske konges skatteoppkrevere en skatt til kongen av disse lapper på 15 alt. pr.. hode og ikke av herlighetene. Og fra år 110, da høvedsmennene i Vardø sluttet med å la tsarens skatteoppkrevere få reise til Kontsjansklappene, til de lapper som er kristne etter dansk tro, til Varanger lappeby og hinsides Vardø, for å samle skatter til tsaren, slik som det hadde vært før og fra alders tid, så sluttet vojevodene i Kola å slippe frem den danske konges skatteoppkrevere for å samle skatt fra de døpte lapper av russisk tro.

Men i år 120 tok dansk kongens skatteoppkrever den kongsskatt på 15 alt. pr.. hode som hadde vært oppkrevet til fordel for tsaren. Men fra år 121 til 132 har man oppkrevet til fordel for tsaren denne kongsskatt på 15 alt. pr.. hode fra Pasvik- og Neidenlappene.

Og de skatteoppebørselsmenn som reiser til Pasvik og Neiden lappebyer for tsarskattens skyld, disse skatteoppebørselsmenn kommer til Kola Borg og forteller, at fra nevnte lapper i Pasvik og Neiden oppkrever man til tsaren to skatter: tsarskatten og den danske konges skatt. Og de danske skatteoppkrevere tar av disse samme lappene til den danske konge en tredje

skatt. Og nevnte lapper i Pasvik og Neiden betaler disse tre skatter med stor møye.

I den samme Kontsjansklappmark, også kalt Øvrelandet, er det på venstre side av Vardøveien i retning av den svenske grense fra lappebyen Neiden til lappebyen Enare (*Inadrskoj pogost*) 170 verst over land, og denne Enare lappeby er den siste på veien mot den svenske grense.

Og fra Kola Borg til denne Enare lappeby er det langs veien til Notozersk og Sonjalsk 370 verst. Og til Vardø fra denne Enare lappeby er det 260 verst. Og i denne lappebyen bor der lapper av svensk tro, og disse lappene betaler tsarskatt til Kola Borg fra alders tid av: 4 rbl., 24 alt. og 1 dñg. pr. år ifølge Vasilij Agalins jordebøker. Men i somme år betaler disse lapper en tsarskatt på 9 speciedaler og 19 reinskinn, og de betaler tillike en tribut på 2 bevere. Og de 19 reinskinnene som oppkreves pr. hode, de selges i Kola Borg for 13 alt., 2 dñg. pr. skinn. Og av lapper er der i denne lappeby 28, og kongsskatten har disse lapper fra alders tid av og inntil år 132 ikke betalt til tsaren. Men de betaler den danske konge 4 reinskinn pr. hode. Og denne skatt inndriver de danske skatteoppkrevere til kongen i penger, med 22 rbl., 13 alt., 2 dñg. pr. år. Og disse samme Enarelapper gir skatt til den svenske konge i fisk, 5 pud pr. hode. Og prisen på et pud er 5 alt. Og denne skatten inndriver de svenske skatteoppkrevere til kongen med 21 rbl. om året.

Fra Neidenelven og fra Neiden lappeby, fra de dømte lapper av russisk tro, i den samme Kontsjansklappmark, er det langs Vardøveien til Varanger lappeby 40 verst landverts, og sjøverts det samme. Og i Varanger lappeby bor der lapper av dansk tro. Og om vinteren reiser disse Varangerlapper for en tid fra denne Varanger lappeby til fjorden av samme navn, 30 verst til venstre for lappebyen, etter brenne og reinflir. Og denne Varanger lappeby er 310 verst fra Kola Borg, og fra Varanger lappeby til Vardø er det 190 verst.

Og ialt er det fra Kola Borg til Vardø landverts og sjøverts 540 verst. Og fra denne Varanger lappeby og fra de andre lappebyer, fra alle de lapper som er kristne etter dansk tro, hinsides Vardø til Gamle Vardø er det 600 verst, og fra Gamle Vardø til Tromsø (Troms) og til Malas er det 300 verst. Og av disse Varangerlapper og av alle lappebyene hinsides Vardø til Gamle Vardø og til Tromsø og Mala tok tsarens skatteoppkrevere fra alders tid og inntil år 110 en skatt til tsaren på 90 rbl., 11 alt. og 1 dñg. pr. år, foruten fra tsarens dømte lapper av russisk tro og Enarelappene av svensk

tro. Men fra år 110 til år 132 har disse Varangerlapper og de lappebyer med lapper av dansk tro som ligger bortenfor Vardø, ikke betalt skatt til tsaren.

Og de lappebyer av Kontsjansklapper bortenfor Vardø fra hvilke der ble oppkrevet tsarskatt fra alders tid inntil år 110, mens fra år 110 til år 132 høvedsmennene i Vardø ikke har latt tsarens skatteoppkrevere reise fra Varanger lappeby hinsides Vardø, [er følgende]:

Lappebyen Tenotega.⁹

Lappebyen Lavas guba.¹⁰

Lappebyen Lemja ¹¹ guba med bosetning på begge sider av fjorden.

Lappebyen Lava šnory.¹²

Lappebyen Kam guba.¹³

Lappebyen Bezvërje.

Lappebyen Lakonjarga.¹⁴

Lappebyen Pur guba.¹⁵

Lappebyen Spindaj ostrov.¹⁶

Lappebyen Okši guba.¹⁷

Lappebyen Velmijev.¹⁸

Lappebyen Manin.

Lappebyen Povenno ši.

Lappebyen Ivgej¹⁹ med bosetning på to steder.

Lappebyen ved Ivčeskij Volok.

Lappebyen Rybja guba.²⁰

Lappebyen ved Tromsø. (Tromš).

Lappebyen Nerjeneči.

Lappebyen Voronja guba.²¹

Lappebyen Malovolocok.²²

Lappebyen Mala. 8

Og fra Varanger oppover Tanaelven lappebyene:

Lappebyen Uts rëka.²³

Lappebyen Silenga (med bosetning) på to steder.

Lappebyen Avjevary.

Men hvor meget der av disse lappebyer ble tatt særskilt i skatt til tsaren og hvor mange verst det er mellom disse lappebyer, derom sa de

gamle innbyggere Kuzemka Pagalin og Gavrilka Isakov at de ikke husket det, og de skattebøker som inneholdt hvor meget der ble oppkrevet i skatter av hver især av disse lappebyer, de brente i året 127 under Kolas brann.

Til den samme Kontsjansklappmark - også kalt Øvrelandet - hører lappebyen Maselsk, 90 verst fra Kola Borg, på veien fra Kola Borg til Moskva inn i den russiske landsende (*konets*), i retning av Kandalakša krets (herred).²⁴ Og fra Vardø til denne lappeby er det 590 verst. Og i den bor dømte lapper av russisk tro, 10 personer. Og de har betalt tsar skatt av denne lappeby til Kola Borg fra alders tid til år 132 av sine herligheter: 1 rbl., 23 alt., 2 dng. pr. år; og videre oppkreves av dem et reinskinn; og av denne samme lappeby tok de danske skatteoppkrevere fra alders tid til år 99 skatt til kongen, 2 dng. av hver person. Og fra år 99 til år 110 tok de danske skatteoppkrevere en skatt til kongen av disse lapper på 10 alt. pr.. hode men ikke (skatt) av herlighetene. Og fra år 110 til 120 ble denne kongsskatt oppkrevet til fordel for tsaren, fremdeles med 10 alt. pr. hode. Men i år 120 inndrev skatteoppkriveren denne kongsskatt på 10 alt. pr. hode av Maselsk-lappene til fordel for den danske konge. Men fra år 121 inntil år 132 har man oppkrevet denne kongsskatt fra Maselsklappene til fordel for tsaren, fremdeles med 10 alt. pr. hode, ialt 3 rbl. pr.. år; og likeledes oppkreves av dem et reinskinn. I den samme Kontsjansklapp mark - også kalt Øvrelandet - er det 70 verst fra Maselsk-lappebyen langs Moskva-veien i retning av Kandalakša til lappebyen Jekostrov. Og fra Kola Borg til denne lappebyen er det 160 verst, og til Vardø er det fra denne lappebyen 660 verst. Og i denne lappebyen Jekostrov bor dømte lapper av russisk tro, 13(?) personer. Og disse lappene har betalt tsarskatt av sin lappeby til Kola Borg fra alders tid inntil år 132: 1 rbl., 4 alt., 1 dng. om året av sine herligheter; og likeledes oppkreves der av dem et reinskinn.

Og av denne lappeby tok de danske skatteoppkrevere fra alders tid inntil år 99 skatt til kongen, 2 dng. av hver person; og fra år 99 til år 110 tok de danske skatteoppkrevere av disse lapper en skatt til kongen på 10 alt. pr. hode, men ikke av herlighetene. Og denne kongsskatt ble fra år 110 til år 120 oppkrevet til fordel for tsaren, stadig med 10 alt. pr.. hode; men i året 120 oppkrevet skatteoppkriveren denne kongsskatt på 10 alt. pr. hode av Jekostrovlappene til fordel for den danske konge. Men fra år 121 og til år 132 er denne kongsskatt fra Jekostrovlappene blitt oppkrevet til fordel for tsaren, fremdeles med 10 alt. pr.. hode; ialt 3 rbl. pr. år. I den samme Kontsjansklappmark - også kalt Øvrelandet - er

det, fra lappebyen Jekostrov ad Moskvaveien i retning av Kandalakša, til høyre, til lappebyen Babinsk 60 verst. Og fra Kola Borg til denne lappeby er det 220 verst, men til Vardø fra denne lappeby er det 720 verst. Og i denne lappebyen Babinsk lever dømte lapper av russisk tro, 10 personer, og disse lapper har av denne sin lappeby betalt tsarskatt av sine herlig heter til Kola Borg fra alders tid inntil år 132, 1 rbl., 4 alt. om året; og av denne samme lappeby tok danske skatteoppkrevere fra alders tid inntil år 99 en skatt til kongen på 2 dng. av hver person; og fra år 99 til år 110 tok de danske skatteoppkrevere en skatt til kongen av disse lapper på 10 alt. pr. hode men ikke av herlighetene. Og denne kongsskatt ble fra år 110 til år 120 oppkrevet til fordel for tsaren, med de samme 10 alt. pr. hode; men i året 120 oppkrevet skatteoppkreveren denne kongsskatt på 10 alt. pr.. hode fra Babinsk-lappene til fordel for den danske konge. Og fra året 121 inntil år 132 oppkreves denne kongens skatt fra Babinsk-lappene til fordel for tsaren, stadig med 10 alt. pr. hode, ialt 3 rbl. pr. år og likeledes oppkreves av dem et reinskinn.

Og etter denne lappebyen Babinsk, videre på veien til Moskva, følger Kandalakša kretsby²⁴ og Den hellige jomfrus kloster i Kandalakša. Fra nevnte lappeby Babinsk til Kandalakša er det 60 verst, og fra Kola Borg til Kandalakša er det 300 verst; og i Kandalakša kreds (*volost'*) fisker de rød fisk, laks, ved hjelp av laksestengsel (*zabor*) og tillike sitter Kandalaksas bønder ved laksekulper (*po tonjam*)²⁵ og fisker rød fisk, laks, og munkene i Den hellige jomfrus kloster ernærer seg i klostret likeledes ved fiske av den samme røde fisk. Og i fire saltkokerier koker de salt, og det saltet som kokes blir utført og solgt i Kolmogory og i Vologda. Og etter Kandalakša *volost'* følger distriktet (*volostka* = «liten *volost'*») Knjaža guba. Og fra Kandalakša til Knjaža guba er det 30 verst. Og i dette distrikt fiskes i sjøene all slags hvit fisk. Og etter dette distrikt langs samme vei til Moskva følger distriktet (*volostka*) Kovda. Og der fiskes det rød fisk, laks, og etter dette distrikt følger distriktet Keret,' fremdeles langs veien til Moskva, og fra Kovda distrikt til dette distrikt er det 60 verst. Og i dette distrikt fisker de likeledes rød fisk, laks, ved hjelp av laksestengsel og laksekulper.

Og i samme distrikt driver de bergverksdrift, slår glimmer.

Og fra Kandalakša på venstre hånd i retning av Varzuga ligger distriktet Porje guba, og til dette distrikt er det fra Kandalakša 90 verst. Og de nevnte distrikter Kandalakša og Keret' og distriktene Knjaža-

guba og Kovda og Porje guba utgjør et område (*ujëzd*) under Kola Borg, og til alle verdslige utgifter bidrar de til Kola Borg.

Fra Kola Borg og fra Kolabukten tilhøyre langs havet i retning av Ponoj i Terlappmarken er det tillands 25 verst til Munomašsk lappeby, som hører til nevnte Kontsjansklappmark, også kalt Øvrelandet. Og til Vardø er det fra denne lappeby 525 verst. Og denne lappeby Munomašsk har, etter handelsfolks uttalelser, fra alders tid og inntil år 132 vært innskrevet i skattebøkene og betalt skatt fra alders tid sammen med Kontsjansklappene, ikke med Terlappene. I denne lappeby bor dømte lapper av russisk tro, 17 personer. Og disse lapper har fra alders tid inntil år 132 betalt en tsarskatt til Kola Borg av sine herligheter på 9 rbl., 4 1/2 dng. om året. Og av disse lappene tok danske skatteoppkrevere fra alders tid inntil år 99 en skatt til kongen likeledes av deres herligheter, 2 rbl., 11 alt., 3 dng. om året. Men fra år 99 til år 110 tok de danske skatteoppkrevere en skatt til kongen av disse lapper på 10 alt. pr. hode, og ikke av herlighetene. Og denne kongsskatt ble fra år 110 til år 120 oppkrevet til fordel for tsaren med 10 alt. pr. hode, men i år 120 tok skatteoppkreveren denne kongsskatten på 10 alt. pr. hode av Munomašsklappene til den danske konge. Og fra år 121 til år 132 er denne kongsskatten fra Munomašsk lappene blitt oppkrevet til fordel for tsaren, stadig med 10 alt. pr. hode, ialt 5 rbl. om året. Fra lappebyen Munomašsk, inn i den russiske lands ende i retning av Ponoj, inn i Terlappmarken, til Voronja-elven og til lappebyen Voronesk er det over land 60 verst. Og denne Voronesk lappeby hører til Terlappmarken. Og fra Kola Borg er det 85 verst, og til Vardø er det 585 verst fra denne lappeby.

Og i denne lappebyen bor der dømte lapper av russisk tro, 20 personer, og disse lapper har fra alders tid til år 132 betalt tsarskatt til Kola Borg av sine herligheter: 11 rbl., 6 alt., 4 dng. om året. Og av de samme lapper tok de danske skatteoppkrevere fra alders tid inntil år 99 en skatt til kongen på gammen av 4 dng. om året, men fra år 99 til år 110 tok de danske skatteoppkrevere en skatt til kongen av disse lapper på 10 alt. pr. hode og ikke av herlighetene. Og denne kongsskatt ble fra år 110 til år 120 oppkrevet til fordel for tsaren med de samme 10 alt. pr. hode. Og i år 120 oppkrevet skatteoppkreveren denne kongsskatt på 10 alt. pr. hode av Voronesklappene til den danske konge. Men fra år 121 til år 132 er denne kongsskatt blitt oppkrevet av Voronesklappene til fordel for tsaren, stadig med 10 alt. pr. hode, ialt 6 rbl. om året.

Bortenfor Voronesk lappeby, på høyre hånd fra havet i den samme Terlappmark, ligger avsides lappebyen Lovozersk; fra Voronesk lappeby til denne avsidesliggende lappeby er det 60 verst. Og fra Kola Borg til denne lappebyen er det 90 verst, og til Vardø fra denne lappebyen er det 590 verst over land; og i denne lappebyen bor dømte lapper av russisk tro, 28 personer, og disse lapper har betalt tsarskatt av sine herligheter til Kola Borg fra alders tid til år 132 med 7 rbl., 14 alt. om året. Og av disse samme lapper tok fra alders tid inntil år 99 de danske skatteoppkrevere en skatt til kongen på gammen av 4 dng. om året. Og fra år 99 til år 110 tok de danske skatteoppkrevere en skatt til kongen av disse lapper på 10 alt. pr. hode, og ikke av herlighetene. Og denne kongsskatt ble fra år 110 til år 120 oppkrevet til fordel for tsaren, stadig med 10 alt. pr. hode; men i året 120 tok den danske skatteoppkrever denne kongsskatt av Lovozersklappene, fremdeles 10 alt. pr. hode, etter å ha fått adgang av vojevoden Michail Vekentjev. Men fra år 121 til år 132 har man oppkrevet denne kongens skatt av Lovozersklappene til fordel for tsaren, stadig med 10 alt. pr. hode, ialt 8 rbl., 13 alt., 2 dng. Fra denne lappebyen Lovozersk i den samme Terlappmark i retning av Dvinas munning langs havet til lappebyen Semiostrorsk («Syvøyene») er det landverts 50 verst. Og fra Kola Borg til denne lappebyen er det 135 verst. Og til Vardø fra denne lappebyen er det landverts 635 verst. Og i denne lappebyen lever dømte lapper av russisk tro, 43(?) personer, og disse lapper har fra alders tid til år 110 og fra år 110 til år 121 og fra år 121 til år 132 betalt en tsarskatt av sine herligheter til Kola Borg på 13 rbl., 26 alt., 4 dng. om året. Men fra år 99 til år 110 tok danske skatteoppkrevere en skatt til kongen av disse lapper på 10 alt. pr. hode, og ikke av herlighetene. Og denne kongsskatt ble fra år 110 til 120 oppkrevet til fordel for tsaren, fremdeles med 10 alt. pr. hode. Men i året 120 oppkrevet skatteoppkreveren denne kongsskatt på 10 alt. fra Semiostrovlappene til fordel for den danske konge etter å ha fått adgang av før nevnte Michail Vekentjev; men fra år 121 til år 132 har man oppkrevet denne kongsskatt fra Semiostrovlappene til fordel for tsaren, stadig med 10 alt. pr. hode, ialt 14 rbl., 3 alt., 2 dng. pr. år.

Veien fra Semiostrov-lappebyen til Jekonsk og Ponoj lappeby langs samme kyst er 140 verst tillands. Og fra Kola Borg til Jekonsk og Ponoj lappeby er det 275 verst. Til Vardø fra denne lappeby er det 775 verst. Og i denne lappebyen bor der dømte lapper av russisk tro, 61 mennesker. Og disse lapper har fra alders tid av inntil år 110 og fra år 110 til år 131

betalt en tsarskatt til Kola Borg av sine herligheter på 18 rbl., 24 alt., 1 dng. om året.

Og av disse lapper tok fra alders tid inntil år 99 danske skatteoppkrevere en skatt til kongen av gammen på 4 dng. Og fra år 99 til år 110 tok danske skatteoppkrevere en skatt til kongen av disse lapper på 10 alt. pr. hode. Og denne kongsskatt oppkrevet man fra år 110 til år 120 til fordel for tsaren, stadig med 10 alt. pr. hode. Men i året 121 oppkrevet skatteoppkriveren denne kongsskatt på 10 alt. pr. hode hos Ponoj- og Jekonsklappene til fordel for den danske konge. Men fra år 121 til år 131 er denne kongsskatt fra Ponoj- og Jekonsklappene blitt oppkrevet til fordel for tsaren, med de samme 10 alt. pr. hode, ialt 18 rbl., 10 alt. om året.

Fra Kola Borg mot havet sjøverts i retning av Ponojelven frem til øen Kildin er det 60 verst. Og på denne øen bor Kildinlappene om sommeren for å fiske torsk og kveite, og Kola Borgs bønder likeledes for å drive fiske; og den danske konges skip og kjøpmannsfartøyer som kommer for å handle, legger til ved denne øen.

Og fra denne Kildinøen til Voronja-elven er det 60 verst. Og i denne elven fisker Voronesklappene og bønder fra Kola Borg rød fisk, laks. Og fra denne Voronja-elven til Semiostry er det 90 verst. Og ved Semiostry er der to småelver, Charlovka-elven og Litsa-elven. Og disse elvene til hører Semiostrylappene. Og de leier bort disse småelvene til Dvinafolk til fiske av rød fisk, laks. Og fra Semiostry til Arzina-elven og til Drozdova er det 60 verst. Og disse småelvene tilhører likeledes Semiostrylappene, og de leier også dem ut til Dvinafolk til fiske. Og fra denne Arzina-elven og fra Drozdova-elven til Svjatoj Nos (Helgenes) og til Jekonga-elven er det 90 verst. Og denne Jekonga-elven tilhører Jekongalappene, og de leier Jekonga-elven bort til Sijsk-klostrets munker til fiske.

Og fra denne nevnte Jekonga-elv og fra Svjatoj Nos til Ponoj-elven er det 180 verst. Nevnte elv tilhører Ponojlappene. Og de avstår fisket i denne elven mot leie til den hollandske kjøpmann Jurij Klinkin. Og fra Jurij Klinkin kommer hans betjenter reisende for fiskets skyld.

Påtegnet av Mikita med egen hånd.

- 1 Det russiske *pogost* er oversatt med lappeby». Det svarer åpenbart til samisk *siida*, som professor Knut Bergsland definerer som «en social gruppe bestående av en eller flere familier som driver fangst og fiske og eventuelt reindrift sammen, og denne gruppes område.» Podvysockij, Slovar' oblastnogo Archangel'skago narječija, oversetter *pogost* med en sommer- eller vinterbosetning av lapper bestående av 6-20 gammer.
- 2 *Končanskaja lop'* er den russiske betegnelsen for de norske sjøsamer i Finnmark. Russ. *končanskij* er avledet av *konet* (ende), altså eg. «de ytterstboende», se O. A. Johnsen, Finnmarkens politiske historie, s. 10.f. Uttrykket brukes i vårt dokument også i videre mening, som motsetning til *Terskaja lop'* ved Kolahalvøens østlige kyst.
- 3 De årstall som brukes i den russ. tekst angir året regnet etter bysantinsk tidsregning «fra Verdens skapelse». Det tilsvarende årstall etter Kristus finner man ved fra det russ. tall å subtrahere 5508, dog for månedene september-desember 5509. De årstall det dreier seg om i vårt dok. tilhører den bysantinske tidsregnings 8de årtusen, altså må man utfylle (70)99, (7)110, (7)132, osv.
- 4 Det russiske ord *ugodja* er oversatt med «herligheter», ordet tatt i samme betydning som i vårt «herligheter og rettigheter».
- 5 I de 17. årh. var rubelen = 200 moskovitiske *dengi*. En *altyn* var en mynt som før Peter den Store ikke ble preget, men som var en regnskapsenhet fra 3 til 6 *dengi*.
- 6 Vorjama: Grense-Jakobselv.
- 7 Gamle Vardø (*Staryj Vargav*). Navnet er oss bekjent også fra et brev fra tsar Fjodor Ivanovic til Frederik II, trykt i Ščerbačev: Russkije Akty Kopenhagenskogo gosudarstvennogo archiva, St. Pb. 1897, s. 230. Man leser her: «Men hvis det gjelder å søke de gamle grenser, så er også Vardø by bygget i vårt arveland, i Lappmarken. Men gamle Vardø er i Eders danske land ved det norske lands grense. Men dette nye Vardø har dine folk bygget idet de med urette trengte seg inn i Lappmarken.» I professor Brochs skrevne innberetning fra arkivundersøkelsene i 1929 siterer han s. 20 av et dok. fra 1619-21: «Men i tidligere år, fra gammel tid av, ... reiste Kola festnings skattekrevere for å samle skatt til deg til danskekongens Končansk-lapper, fra Kola festning til Vardø omkring de 500 verst og bakom Vardø de 600 verst inntil Gamle Vardø, og bakenom Gamle Vardø inntil Tromš . . . [et uklart ord] de 300 verst,» og likeledes anfører Broch i innberetningen s. 35 fra et dok. fra 1621 at siden 1602 hadde danskekongens lapper ikke fra noen lappeby betalt skatt til tsaren, mens inntil da hadde skatteoppkrevere reist fra Kola til Vardø en 600 verst til Gamle Vardø og «bakenom» dette til Tromsø og Mal 300 verst. Stedets beliggenhet er oss ikke bekjent.
- 8 *Mala* synes ut fra de opplysninger man kan trekke ut av teksten og etter navnets plasing på listen å være Malangen.
- 9 *Tenotega*. *Teno* = Tana. Etter hva professor Konrad Nielsen meddelte oss, må *Tenotega* være det samiske *Dænödâk* (Vestertana). Sml. også Qvigstad, De lappiske stedsnavn i Finnmark og Nordland fylke s. 43.
10. *Lavaš guba: guba* (russ.) = bukt, fjord. Hvis *Laffuosonne*, som står nevnt i et dok. fra 1553, betegner Laksefjord, således som Johnsen antyder, op. cit. s. 62, ligger det nær å sette *Lavas guba* = Laksefjord. *Lavaš* minner om *Laffuos*, og *onne* er, som Konrad Nielsen gjorde oss oppmerksomme på, det samiske *vuodnâ*, sjøsamisk *vuodnâ* (finsk *vuono*) «fjord».

11. *Lemja guba* = Porsangerfjord. Samisk *Læw'dnjâ* (Konrad Nielsen). Iflg. Qvigstad, op. cit. s. 90, heter Porsangerfjord *Læwnjâ-vuodnâ*, finsk. *Lemmivuono*. *Læw'dnjâ* er landet mellom Porsanger- og Laksefjord.
12. *Lavaš nory*; *nory* = samisk *nuorre* «sund».
13. *Kam guba* = samisk *Gâmâ-vuodna*, Komagfjord (Konrad Nielsen).
14. *Lakonjarga* = samisk *Laggönjargâ*: landet mellom Kåfjord, Altafjord og Langfjord (Konrad Nielsen). Sam. *njarga* = ness, odde, halvøy.
15. *Pur guba* = Burfjord, sam. *Buw'rovuonnâ*?
16. *Spindaj ostrov*. Russ. *ostrov* = øy. *Spindaj ostrov* muligens øya Spildra, som i 1602 kalles Spindø (se Qvigstad, De lapp. stedsnavn i Troms fylke s. 6).
17. *Okši guba*. Iflg. professor Knut Bergsland åpenbart sam. *Ak'šo-vuodna* (sjøsam. -*vuonna*); enten Øksfjord (Qvigstad, Stedn. Finnm. s. 134) eller, snarere, Oksfjord (Qvigstad, Stedn. Troms s. 21).
18. *Velmijev*. Professor Knut Bergsland har gitt oss følgende meddelelse: «Lp. *fielbma* (sjølp. *fiel'ma*) betyr «stilleflytende, jevndyp mindre elv; stilleflytende, dypt sted i en elv». Qvigstad, Stedn. Troms s. 21, har *Fjel'ma*, en bielv til Arildselv n. for Oksfjord, og like n. derfor ansetter Friis, Ethnografisk Kart over Tromsø Amt (1890) 6 lappe familier med ca. 800 ren. En annen, kanskje rimeligere, mulighet er, at der her fore ligger et navn på en del av Reiselvas nedre løp, fra før tiden for den kvænske innvandring (ca. 1700); ifølge Qvigstad, Den kvænske innvandring til Nord-Norge, s. 9 f., hadde kvænene her delvis fått (!) sine gårder av norske sjølapper, og bakom en rekke finske navn i Reiselva på -*suanto* (normalfinsk *suvanto*) kan vel tenkes å ligge lp. *fiel'bma*, *fiel'ma*.”
19. *Ivgej* = sam. *Iw'go* (Lyngen), sml. finsk *Jyykiä* (Konrad Nielsen). *Ivčeskij Volok*: Lyngs eidet? Den russ. form er oss uklar.
20. *Rybja guba*: ordrett: «Fiskefjord».
21. *Voronja guba*: vel *Ramfjorden*, sam. *Garanos vuodnâ* (Ravnfjorden); til russ. *voron* (ravn).
22. *Malovoločok*: Malangseidet, sam. *Malag-muot'ke*?
23. *Uts reka* = Utsjoki. Russ. *reka* (elv).
24. *volost'*: både «kreds» (herred) og kredsens administrative bysentrum.
25. *tonja*: Pawlowskij, Russisch-deutsches Wörterbuch gir betydningen: «der Ort, wo die Fischernetze ausgeworfen werden; die Einrichtung zur Netzfischerei; die Fischerei.» Vi har her oversatt det med «laksekulp». *Podvysockij*, op. tit., forklarer det under ordet *peremjot* som en lang rad av med hinannen forbundne garn til bruk ved laksefiske.